

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний інститут
Кафедра конституційного, адміністративного,
екологічного та трудового права**

**Завдання для поточного контролю знань студентів
із навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня програма/спеціалізація – «Право»

Статус дисципліни – обов'язкова

Завдання для поточного контролю знань студентів із навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного судочинства» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 17 с.

Розробник:

Полховська Інна Костянтинівна, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права,
кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права (протокол № 1 від 30 серпня 2020 р.)

Завідувач кафедри _____ В. М. Божко

Тема 1. Конституційний Суд України як орган судового конституційного контролю

В Україні не запроваджена модель конституційної юрисдикції:

1. Концентрована.
2. Європейська.
3. Австрійська.
4. Кельзенівська.
5. Американська.

Скільки суддів Конституційного Суду України призначає Президент України?

1. 9.
2. 6.
3. 12.
4. 18.
5. Четверту частину.

Голова Конституційного Суду України обирається на:

1. 3 роки.
2. 6 років.
3. 9 років.
4. 3 роки без права повторного обрання.
5. 12 років.

Голова Конституційного Суду України приводить до присяги:

1. Голову Верховної Ради України.
2. Голову Верховного Суду України.
3. Президента України.
4. Суддів Конституційного Суду України.
5. Голову Вищої Ради юстиції.

Який мінімальний вік особи, яка може бути призначена суддею Конституційного Суду України:

1. 35.
2. 40.
3. 45.
4. 60.
5. 25.

До структури Конституційного Суду України не належить:

1. Секретаріат.
2. Архів.
3. Сенат.
4. Коаліція суддів.
5. Велика палата.

Судді Конституційного Суду України можуть суміщати свою роботу з:

1. Депутатським мандатом.
2. Членством в політичній партії.
3. Підприємницькою діяльністю.
4. Науковою роботою.
5. Посадою Міністра юстиції.

Основною функцією Конституційного Суду України є:

1. Політична.
2. Ідеологічна.
3. Інтерпретаційна.

4. Соціальна.
5. Економічна.

Судді Конституційного Суду України не призначаються:

1. Верховною Радою України.
2. Президентом України.
3. Кабінетом Міністрів України.
4. З'їздом суддів України.
5. Правильна відповідь відсутня.

На засідання якого державного органу судя Конституційного Суду України складає присягу:

1. Верховного Суду України.
2. Конституційного Суду України.
3. Верховної Ради України.
4. Кабінету Міністрів України.
5. Вищої ради юстиції.

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення:
20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення
29.08.2020 р.)

Про Регламент Конституційного Суду України: постанова Конституційного Суду
України від 22.02.2018 р. № 1-пс/2018. Вісник Конституційного Суду України. 2018. № 2,
стор. 14. Дата оновлення: 11.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004710-18#n2> (дата звернення 29.08.2020 р.)

Баулін Ю. Двадцять років вітчизняної конституційної юрисдикції / Ю. Баулін // Вісник Конституційного Суду України. – 2016. – № 4-5. – С. 23-40.

Веніславський Ф. В. Конституційний Суд України в механізмі забезпечення стабільності конституційного ладу / Ф. В. Веніславський // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. № 2. – С. 130-137.

Летнянчин Л. І. Конституційна судова реформа: проблеми та перспективи / Л. І. Летнянчин // Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр. / редкол.: О. В. Пет-ришин та ін.: – Х.: Право, 2016. – № 3 986). – С. 194-203.

Тема 2. Тлумачення Конституції України Конституційним Судом

Доктринальне тлумачення Конституції України здійснює:

1. Конституційний Суд України.
2. Верховна Рада України.
3. Доктор юридичних наук.
4. Нотаріус.
5. Будь-який громадянин.

Способом тлумачення, який використовує Конституційний Суд України є:

1. Логічний.
2. Соціальний.
3. Легітимний.
4. Функціональний.
5. Жорсткий.

Вкажіть назву акта Конституційного Суду України, який він приймає (дає) в результаті тлумачення Конституції України:

1. Рішення.
2. Висновок.
3. Ухвала.
4. Постанова.
5. Заява.

Професійне тлумачення Конституції України здійснює:

1. Конституційний Суд України.
2. Верховна Рада України.
3. Доктор юридичних наук.
4. Нотаріус.
5. Будь-який громадянин.

Які правові наслідки визнання Конституційним Судом України законів, інших правових актів або їх окремих положень неконституційними:

1. Вони втрачають чинність.
2. Вони зберігають чинність, проте не повинні застосовуватись органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами.
3. Верховна Рада України має обов'язково скасувати вказані акти чи їх положення.
4. Вони зберігають чинність, проте правова позиція Конституційного Суду має враховуватись при прийнятті нових правових актів.
5. Вони повинні бути приведені у відповідність до Конституції органами, що їх видали.

Побутове тлумачення Конституції України здійснює:

1. Конституційний Суд України.
2. Верховна Рада України.
3. Доктор юридичних наук.
4. Нотаріус.
5. Будь-який громадянин.

Конституційний Суд України приймає рішення за результатами розгляду справ щодо конституційності:

1. Правових актів ЦВК.
2. Актів прокуратури.
3. Актів міністерств.
4. Актів органів місцевого самоврядування.
5. Законів України.

Підставами для визнання правових актів неконституційними є:

1. Невідповідність Конституції України.
2. Перевищення конституційних повноважень при їх прийнятті.
3. Порушення встановленої Конституцією України процедури їх розгляду.
4. Порушення встановленої Конституцією України процедури їх ухвалення.
5. Усі відповіді є правильними.

Вкажіть підставу для визнання правових актів неконституційними:

1. Невідповідність чинним законам.
2. Вето Президента України.
3. Невідповідність Конституції України.
4. Невідповідність нормам міжнародного права.
5. Порушення строків їх розгляду.

Основною функцією Конституційного Суду України є:

1. Політична.
2. Ідеологічна.
3. Інтерпретаційна.

4. Соціальна.
5. Економічна.

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення:
20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення
29.08.2020 р.)

Наливайко Л. Р. Теоретико-прикладні проблеми тлумачення конституції та законів України Конституційним Судом України / Л. Р. Наливайко, О. М. Сеньків // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – №1. – С. 68-75.

Савчин М. В. Конформне тлумачення Конституції та забезпечення єдності правової системи в діяльності Конституційного Суду України / М. В. Савчин, Р. В. Марчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 11. – С. 44-52.

Тацій В. Я. Питання меж тлумачення Конституційним Судом Конституції та законів України / В.Я. Тацій, Ю. М. Тодика // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 4 (27). – С. 31-40.

Тодика Ю. М. Способи тлумачення Конституції і законів України Конституційним Судом // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2 (25). – С. 51-60.

Топчій В. В. Офіційне тлумачення конституційних норм щодо прав людини у парадигмі юридичної герменевтики / В. В. Топчій // Публічне право. – 2016. – № 1. – С. 276-283.

Т е м а 3. Доктрини у практиці Конституційного Суду України

ЗАВДАННЯ

До Конституційного Суду України з конституційним поданням звернувся Верховний Суд, який просив здійснити офіційне тлумачення частин 1 та 2 ст. 8 Конституції України у системному зв'язку з Постановою Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р. “Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя”. Зокрема суб'єкт права на конституційне подання просив розтлумачити зміст конституційного положення “В Україні визнається і діє принцип верховенства права”, та роз'яснити, чи означає положення ч. 2 ст. 8 Конституції України відповідно до якого “Норми Конституції України є нормами прямої дії”, що суди при здійсненні правосуддя можуть безпосередньо посилалися на норми Конституції України. Також Верховний Суд України просив розтлумачити, як мають діяти суди, коли в процесі здійснення судочинства суд дійде висновку щодо суперечності Конституції України закону, який необхідно застосовувати для вирішення справи.

Що означає принцип верховенства права і які його елементи?

Які юридичні позиції висловлював КСУ щодо принципу верховенства права в цілому і окремих його елементів?

Які міжнародні акти використовує КСУ в своїх рішеннях для інтерпретації принципу верховенства права?

Чи може суд загальної юрисдикції не застосувати закон, який на його думку суперечить Конституції України?

Громадянин М. звернувся до КСУ з конституційною скаргою щодо ряду статей КПК, які забороняють оскарження процесуальних рішень в касаційному порядку, вважаючи що це порушує право на звернення до суду і ст. 55 Конституції України. КСУ відмовив у відкритті провадження, посилаючись на те, що конституційна скарга не містить належного обґрунтування. КСУ зазначає, що ст. 55 взагалі не регулює касаційне оскарження, а регулювання цього питання віддано на розсуд законодавця.

Чи має право КСУ стверджувати про відсутність обґрунтування на стадії відкритті провадження у справі, якщо він не погоджується з відповідною аргументацією суб'єкта звернення із конституційною скаргою?

Чи можна стверджувати, що відмова даному випадку а КСУ є прихованим посиланням на доктрину політичного питання? Проаналізуйте практику відмови у відкритті проваджень за конституційними скаргами в частині можливого порушення статті 55 Конституції України щодо оскарження судових рішень у касаційному порядку.

49 народних депутатів України звернулися до Конституційного Суду України з клопотанням визнати таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), пункт 7 частини другої статті 42 Закону України "Про вищу освіту", згідно з яким не може бути обрана, призначена (у тому числі виконувачем обов'язків) на посаду керівника закладу вищої освіти особа, яка "голосувала за диктаторські закони 16 січня 2014 року". Своє подання депутати обґрунтовували тим, що в цей день було ухвалено багато законів, незрозуміло які з них є диктаторськими, відповідно порушується принцип правової визначеності як елемент принципу верховенства права.

Проаналізуйте рішення від 20 грудня 2017 року № 2-р/2017 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 7 частини другої статті 42 Закону України "Про вищу освіту".

Якими аргументами скерувався суд, ухвалюючи рішення?

Назвіть інші рішення, в яких КСУ посилався на принцип правової визначеності як підставу для визнання положень правових актів неконституційними.

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

Гультай М. Норми міжнародного права у практиці Конституційного Суду України / М. Гультай, Н. Кияниця // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 6. – С. 81–89.

Жалімас Д. Офіційна конституційна доктрина: концепція, значущість, головні принципи розвитку // Філософія права і загальна теорія права. – № 1–2/2016. – С. 267–280.

Речицький В. Чи може існувати в Україні офіційна конституційна доктрина? // Філософія права і загальна теорія права. - № 1–2/2016. – С. 281–291.

Шевчук С. Концепція самообмеження суду: доктрина "політичного питання", "політичної доцільності" та "поля розсуду держави" // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – С. 20–32.

Т е м а 4. Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України

Справа за конституційним зверненням розглядається Конституційним Судом України протягом:

1. Місяця.

- 2.Шести місяців.
- 3.Двох тижнів.
- 4.Трьох місяців.
- 5.Року.

Попередню перевірку конституційних подань здійснює:

1. Голова Конституційного Суду України.
2. Помічник судді.
- 3.Науковий консультант судді.
4. Секретаріат Суду.
5. Суддя-доповідач.

Вкажіть назву акта Конституційного Суду України, який він приймає у справі про відмову у відкритті конституційного провадження:

1. Рішення.
2. Висновок.
3. Ухвала.
4. Постанова.
5. Заява.

Які правові наслідки визнання Конституційним Судом України законів, інших правових актів або їх окремих положень неконституційними:

- 1.Вони втрачають чинність.
- 2.Вони зберігають чинність, проте не повинні застосовуватись органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами.
- 3.Верховна Рада України має обов'язок скасувати вказані акти чи їх положення.
- 4.Вони зберігають чинність, проте правова позиція Конституційного Суду має враховуватись при прийнятті нових правових актів.
- 5.Вони повинні бути приведені у відповідність до Конституції органами, що їх видали.

Назвіть суб'єкта (суб'єктів) права на конституційне звернення з питань дачі висновків Конституційним Судом щодо відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів:

1. Громадяни України.
2. Органи місцевого самоврядування.
3. Кабінет Міністрів України.
4. Верховна Рада Автономної Республіки Крим.
5. Верховна Рада України.

Конституційний Суд України може визнати неконституційним правовий акт повністю або:

1. Неповністю.
2. Частково.
3. В окремій його частині.
4. Обмежено.
5. Окремі його положення.

Вкажіть назву акта Конституційного Суду України, який він приймає у справі про імпичмент Президента України:

1. Рішення.
2. Висновок.
3. Ухвала.
4. Постанова.
5. Заява.

Назвіть форму звернення до Конституційного Суду України:

1. Рішення.
2. Звернення.
3. Подання.

4. Звернення.
5. Конституційна скарга.

Юридична позиція Конституційного Суду України здебільшого міститься у:

1. Мотивувальній частині.
2. Резолютивній частині.
3. Залежно від питання, що розглядається.
4. Залежно від суб'єкта звернення.
5. Вступній частині.

Конституційний Суд України приймає рішення на:

1. Засіданні.
2. Пленарному засіданні.
3. Колегії суддів.
4. Таке рішення приймає суддя-доповідач.
5. Таке рішення приймає головуєчий на засіданні.

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення:
20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення
29.08.2020 р.)

Берченко Г. В., Ткаченко Є. В. Право на звернення з індивідуальною конституційною скаргою в Україні: теоретико-практичні аспекти // Право України. – 2018. - № 12. – С. 92–113.

Берченко Г.В. Обов'язковість, остаточність і неоскаржуваність рішень і висновків Конституційного Суду України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – № 58. – 2019. – С. 67–72.

Летнянчин Л. І. Проблеми конституціоналізації індивідуальної конституційної скарги в Україні // Право України. – 2018. – № 12. – С. 55–76.

Тема 5. Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України

ЗАВДАННЯ

До Конституційного Суду України надійшло звернення від уповноваженого суб'єкта з вимогою здійснити офіційне тлумачення частини першої статті 10 Конституції України. Під час попереднього розгляду цього звернення між суддями Конституційного Суду України виникла суперечка з приводу того, чи може Конституційний Суд України повторно здійснювати офіційне тлумачення статті, щодо якої вже є офіційне тлумачення. Одні судді стверджували, що Конституційний Суд України не може цього робити ні в якому разі, оскільки тим самим він порушує принцип остаточності, незмінності та неоскаржуваності рішень Конституційного Суду України. Інші судді Конституційного Суду України стверджували, що повторне офіційне тлумачення відповідної статті Конституції України не тільки можливе, а і є в окремих випадках необхідним, оскільки суспільно-політичні умови, в яких здійснюється конституційно-правове регулювання, змінюються. Тим самим Конституційний Суд України має реагувати на такі зміни.

Вирішіть цей спір, аргументуючи відповідь.

Чи є підстави для відкриття конституційного провадження за цим зверненням?

Чи означає повторне надання офіційного тлумачення того самого положення зміну юридичної позиції КСУ?

В рішенні КСУ від 5 червня 2019 року № 4-р(П)/2019 визнано неконституційним положення пункту 13 частини першої статті 17 Закону України "Про Національне антикорупційне бюро України". ТОВ «Обрій» звернулося до господарського суду з вимогою перегляду за виключними обставинами рішення, ухваленого раніше, в якому було визнано недійсним договір за позовом НАБУ. Суд відмовив у перегляді, аргументуючи це тим, що рішення вже виконано.

В яких випадках може бути переглянуто рішення суду внаслідок прийняття рішення КСУ?

Чи правомірно було відмовлено у перегляді в даному випадку?

Проаналізуйте судову практику щодо перегляду судових рішень за виключними обставинами внаслідок ухвалення рішення КСУ.

У процесі практичної діяльності Конституційний Суд України формулює досить важливі правові позиції, а також звертається до інтерпретаційних висновків, викладених у попередніх його рішеннях. Так, у рішенні Конституційного Суду України від 25.06.2008 р. № 12-рп/2008 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ч. 5, 6 ст. 13 Закону України "Про статус народного депутата України"; ч. 4 ст. 61 Регламенту Верховної Ради України та офіційного тлумачення положень п. 6 ч. 2, 6 ст. 81; ч. 6 ст. 83 Конституції України; ч. 4 ст. 13 Закону України "Про статус народного депутата України" (справа про перебування народного депутата України у депутатській фракції) правові позиції містяться як у мотивувальній, так і в резолютивній частинах. Натомість у рішенні Конституційного Суду України від 26.02.2009 р. № 6-рп/2009 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення п. 18 ч. 1 ст. 85 правова позиція міститься у мотивувальній частині рішення, а в резолютивній частині рішення, на її підставі, дається остаточний висновок. Ще одним прикладом розміщення правових позицій Конституційного Суду України у мотивувальній частині його акта є рішення від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 у справі за конституційним поданням Харківської міської ради щодо офіційного тлумачення положень ч. 2 ст. 19; ст. 144 Конституції України, ст. 25; ч. 14 ст. 46; ч. 1, 10 ст. 59 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування). Ухвала Конституційного Суду України від 15.07.2009 р. № 48-уп/2009 про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) розпоряджень Президента України про тимчасове виконання обов'язків голів місцевих державних адміністрацій є прикладом "відмовної" ухвали з "позитивним" змістом і містить посилання на минулі правові позиції Конституційного Суду України.

Визначте поняття "юридичної позиції" та дайте їх класифікацію. Чи знайшов своє закріплення цей термін у законодавстві України? В чому полягає юридична сила (природа) правових позицій Конституційного Суду України? В якому співвідношенні знаходяться поняття "рішення Конституційного Суду України" та "правова позиція"? Яке місце у структурі рішень Конституційного Суду України займають правові позиції?

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення:
20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення
29.08.2020 р.)

Скомороха В. Окремі питання поділу влади, визначення державної та судової влади, незалежності судової влади / В. Скомороха // Вісн. Конституц. Суду України. – 2000. – С. 52–67.

Скомороха В. Парламентаризм та конституційна юстиція в Україні: теорія і практика / В. Скомороха // Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2002. – Вип. 13. – С. 109–114.

Стецюк П. Роль Конституційного Суду України у процесі формування та реалізації національної доктрини конституційної держави / П. Стецюк // Вісн. Конституц. Суду України. – 2011. – № 4-5. – С. 64–73.

Стрижак А. А. Конституційний Суд України як гарант дотримання конституційних принципів демократичної, правової держави / А. А. Стрижак // Право України. – 2010. – № 6. – С. 4–11.

Тупицький О., Шостенко О. Забезпечення виконання органами державної влади рішень Конституційного Суду України: теоретичний та практичний аспекти/ О. Тупицький, О. Шостенко // Вісн. Конституц. Суду України. – 2014. – № 2. – С. 101–110.

Тема 6. Юридичні позиції КСУ з питань реалізації та захисту прав людини

ЗАВДАННЯ

Під час розгляду трудового спору суддя не допустив до участі у справі на стороні позивача фахівця у галузі права, який не мав посвідчення адвоката. Останній, підтверджуюч можливість здійснення представництва інтересів свого клієнта, послався на правові позиції Конституційного Суду України, сформульовані у рішеннях від 16.11.2000 р. № 13-рп та від 30.09.2009 р. № 23-рп.

У свою чергу, суддя свою відмову обґрунтував змінами до Конституції України в частині правосуддя, які, з його слів, чітко зазначають, що лише адвокати можуть бути представниками в суді (ч. 4 ст. 131-2). А всі правові позиції Конституційного Суду України, сформульовані за зверненнями фізичних і юридичних осіб у справах щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України, втратили чинність через те, що такі суб'єкти тепер позбавлені права звертатися з конституційним зверненням.

Проаналізуйте ситуацію. Висловіть свою думку щодо наведених аргументів. Яка юридична сила правових позицій у сфері прав і свобод людини і громадянина, сформульованих до проведення конституційної реформи в частині правосуддя.

До Конституційного Суду України звернувся суб'єкт права на конституційне подання (66 народних депутатів України) щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти” (справа про платні медичні послуги). Підставою для розгляду справи народні депутати України вважали практичну необхідність в офіційній інтерпретації положень ч. 3 ст. 49 Конституції України.

Суб'єкт права на конституційне подання зазначав у своєму поданні, що до Переліку платних послуг фактично включено лікувально-медичну, профілактичну та інші види медичних послуг та допомоги, яка відповідно до ч. 3 ст. 49 Конституції України у таких закладах має надаватися безоплатно, у зв'язку з чим просив визнати зазначену Постанову неконституційною.

Проаналізуйте рішення Конституційного Суду України від 25.11.1998 р. № 15-рп/98 (справа про платні медичні послуги), а також постанову Верховного Суду від 13 грудня 2019 року (справа № 461/1824/15-ф).

Які обставини стали підставою для конституційного подання? Проаналізуйте позиції сторін та правову позицію Конституційного Суду України, викладену в мотивувальній і резолютивній частинах рішення. Які аргументи стали підставою для визнання Переліку платних послуг неконституційним?

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини звернувся до КСУ з конституційним поданням щодо перевірки на відповідність Конституції України положень частини другої статті 26 Закону України "Про Національну поліцію" стосовно дозволу Національній поліції України під час наповнення баз (банків) даних забезпечувати збирання, накопичення біометричних даних у вигляді зразків дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК). Подання обґрунтовувалося непропорційним втручанням в гарантоване Конституцією право на невтручання в особисте і сімейне життя особи. Згодом на посаду Уповноваженого була призначена інша особа і подання було відкликано. Серед суддів КСУ виникла дискусія щодо його обов'язку закрити провадження, проте більшістю голосів була прийнята ухвала про закриття провадження.

Проаналізуйте подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з відповідного питання, а також ухвалу про закриття провадження і окрему думку до відповідної ухвали.

Яке рішення мав би ухвалити КСУ, якщо б провадження не було закрито? Назвіть юридичні позиції КСУ в сфері захисту приватного (особистого і сімейного) життя.

Чи має право суб'єкт конституційного подання його відкликати і чи зобов'язаний КСУ в такому разі закрити провадження?

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення 29.08.2020 р.)

Бринзанська О. Право особи на подання конституційної скарги та процесуальні проблеми його реалізації в контексті змін до Конституції України / О. Бринзанська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 2. – С. 35–40.

Шишкіна Е. Людська гідність у контексті конституційного судочинства / Е. Шишкіна // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 1. – С. 105–111.

Водяніков О. Ю. Прогалина в праві як предмет конституційної скарги // Право України. – 2018. – № 12. – С. 128–147.

Човган В. О. Неконституційність законодавчої прогалини // Право України. – 2018. – № 12. – С. 114–127.

Тема 7. Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу

ЗАВДАННЯ

У рішенні від 16 листопада 2000 року по справі N 1-17/2000 N 13-рп/2000 КСУ визнав неконституційним законодавче обмеження бути захисником прав особи лише адвокату. Згодом законом від 2 червня 2016 р. Конституція України була змінена і була закріплена т.з. «монополія адвокатури». У висновку від 20 січня 2016 р. КСУ жодних застережень з цього приводу не навів, зазначивши що «адвокат має необхідний професійний рівень та можливість забезпечити реалізацію права особи на захист від кримінального обвинувачення та представництво її інтересів у суді. У той же час кожна особа є вільною у виборі захисника своїх прав серед адвокатів» (п. 3.17 висновку). А вже у висновку від 31 жовтня 2019 року № 4-в/2019 (щодо скасування адвокатської монополії) КСУ не знайшов ознак скасування або обмеження прав і свобод в пропозиції скасування «адвокатської монополії».

Які аргументи за або проти адвокатської монополії на захист осіб або представництво в суді ви можете навести?

Проаналізуйте детально рішення КСУ від 16 листопада 2000 року по справі N 1-17/2000 N 13-рп/2000. Чи узгоджується із юридичною позицією, що наведена в цьому рішенні, чинний текст Конституції після змін 2016 року? Чи зміниться відповідь в разі ухвалення закону № 1013 про внесення змін до Конституції України щодо скасування адвокатської монополії?

26 лютого 2019 року Конституційний Суд України увалив рішення № 1-р/2019 у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України і визнав неконституційною статтю 368-2 Кримінального кодексу України. Наслідком цього стала декриміналізація незаконного збагачення і закриття відповідних кримінальних проваджень.

Суддя Конституційного Суду України С. в обґрунтування своєї позиції посилався на досвід США, яка відмовилася впроваджувати аналогічну норму через презумпцію невинуватості. Водночас в суспільстві ухвалене рішення викликало неабиякий резонанс.

Проаналізуйте рішення КСУ від 26 лютого 2019 року № 1-р/2019. Які аргументи використав Суд для обґрунтування неконституційності ст. 368-2 Кримінального кодексу України?

Чи міг в даному випадку Конституційний Суд України використати спосіб конформного тлумачення?

Чи існують в практиці Конституційного Суду України інші рішення про визнання неконституційним диспозицій Кримінального кодексу України, в яких описувалися склади злочинів? Якщо так, наведіть приклади.

Громадянин Глущенко звернувся до Конституційного Суду України із конституційною скаргою щодо положень частини другої статті 392 Кримінального процесуального кодексу України, яке унеможливило окреме апеляційне оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті. КСУ в рішенні від 13 червня 2019 року № 4-р/2019 задовольнив конституційну скаргу.

Проаналізуйте детально рішення КСУ від від 13 червня 2019 року № 4-р/2019.

Чи є право на апеляційне оскарження елементом права на справедливий суд відповідно до практики ЄСПЛ? Чи може держава обмежувати право на апеляційне оскарження?

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення:
20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення
29.08.2020 р.)

Речицький В. Політико-правовий коментар до «Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України» від 20 жовтня 2011 року // <http://khpg.org/index.php/index.php?id=1330608795>

Висновок AMICUS CURIAE «Про Конституційний Суд України» щодо відповідності Конституції України статті 368-2 Кримінального кодексу України // <https://euaci.eu/ua/what-we-do/resources/visnovok-amicus-curiae-on-constitutional-court?fbclid=IwAR2ZlshXtXHDjZ2YfDufSemSuJOKusCQdec75jRYRmhmA8k7fs72q30-KRk>

Висновок стосовно конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України // <https://pravo.org.ua/ua/news/20873555-visnovok-stosovno-konstitutsiyogo-podannya-schodo-vidpovidnosti-konstitutsiyi-ukrayini-konstitutsiynosti-statti-368-2-kriminalnogo-kodeksu-ukrayini>

Експертний висновок щодо законопроектів, спрямованих на встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення <https://pravo.org.ua/ua/news/20873598-ekspertniy-visnovok-schodo-zakonoproektiv,-spryamovanih-na-vstanovlennya-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-za-nezakonne-zbagachennya>

Тема 8. Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного, господарського права і процесу

ЗАВДАННЯ

Громадянин Рейніш Л.В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу у взаємозв'язку з положенням пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України в аспекті того, чи підлягають окремому апеляційному оскарженню ухвали суду першої інстанції як про внесення виправлень у рішення, так і про відмову у внесенні виправлень у рішення. На практиці в одних випадках суди приймали до розгляду скарги на ухвали суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення, зазначаючи, що ці ухвали можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, а в інших – відмовляли в такому розгляді виходячи з того, що вказані ухвали не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, а заперечення на них включаються до апеляційної скарги на рішення суду.

Проаналізуйте рішення КСУ від 22 квітня 2014 року № 4-рп/2014. Яке тлумачення КСУ надав другій статті 293 Цивільного процесуального кодексу Кодексу і як він обґрунтував свою позицію?

Під час здійснення власниками квартир багатоквартирного будинку права спільної власності на допоміжні приміщення виник спір відносно того, хто має право на таку спільну власність. Частина власників стверджувала про те, що таке права мають виключно особи, які приватизували квартири, а ті, хто їх набули у власність іншим шляхом - не мають права на таку спільну власність. У разі набуття права власності на квартиру за

цивільно-правовими угодами об'єктом власності є тільки квартира, а право спільної власності на допоміжні приміщення належить лише особам, які набули його шляхом приватизації квартир.

Проаналізуйте рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Гуляка Володимира Олександровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 статті 10 Закону України „Про приватизацію державного житлового фонду“ від 9 листопада 2011 року № 14-рп/2011, а також постанову Великої палати Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року (справа № 598/175/15-ц).

Хто має права співвласників допоміжних приміщень у будинку чи гуртожитку, технічного обладнання, елементів зовнішнього благоустрою?

Кабінет Міністрів України Постановою від 7 червня 2017 року № 413 затвердив Стратегію удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними. В частині положень її розділу „Система організації процесу виконання Стратегії“ Кабінет Міністрів України врегулював на підзаконному рівні умови та порядок набуття права власності та користування землею. 45 народних депутатів України звернулися до КСУ з вимогою визнати відповідний акт Кабінету Міністрів України неконституційним на підставі того, що ці відносини мають визначатися виключно законами України, і таким чином вийшов за межі своїх повноважень, встановлених Конституцією України.

Проаналізуйте рішення КСУ у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ним» від 7 червня 2017 року № 413 25 червня 2019 року № 8-р/2019.

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення 29.08.2020 р.)

Берестова І.Е. Теоретичні засади захисту публічних інтересів у цивільному судочинстві та конституційному провадженні. – Київ : ФОП Маслаков, 2018. – 496 с.

Бігняк О. В. Матеріальні і процесуальні аспекти захисту охоронюваних законом інтересів учасників корпоративних відносин / О. В. Бігняк // Молодий вчений. –2018. – № 5(1). – С. 235–238.

Як суди розуміють поняття "охоронюваний законом інтерес": детальний аналіз та судові прецеденти // https://protocol.ua/ua/yak_sudi_rozumiyut_ponyattya_ohoronyuvaniy_zakonom_interes_detalnyi_analiz_ta_sudovi_pretsedeni/

Тема 9. Юридичні позиції КСУ з питань діяльності публічної влади

ЗАВДАННЯ

Верховний Суд звернувся до Конституційного Суду України з конституційним поданням, у якому просив здійснити офіційне тлумачення ч. 5 ст. 94 Конституції України у системному зв'язку з частинами 2 та 3 ст. 57 Конституції України. Необхідність в офіційному тлумаченні суб'єкт права на конституційне подання обґрунтував тим, що закони, прийняті Верховною Радою України і підписані Президентом України оприлюднюються в різних офіційних виданнях в різний час, а це призводить до неоднозначності правозастосування. Для прикладу, Закон України "Про політичні партії в Україні" було опубліковано в Газеті "Урядовий кур'єр" 28.04.2001 р., в "Офіційному віснику України" – 11.05.2001 р., а в газеті "Голос України" – 12.05.2001 р.

З якого моменту набувають чинності закони України?

Які існують юридичні позиції Конституційного Суду України щодо часу набрання чинності законами?

Підготуйте проект рішення Конституційного Суду України у цій справі.

Президент України застосував своє право "вето" до Закону України "Про імпічмент Президента України" та звернувся до Конституційного Суду України з конституційним поданням про визнання його неконституційним. Своє конституційне подання Президент України, зокрема, обґрунтував тим, що за цей Закон було подано 230 голосів народних депутатів. Однак, за даними системи "Рада", за законопроект проголосували депутат Н., який був фізично відсутній в Україні, депутат К., який перебував на стаціонарному лікуванні, а також Д., Л. і С., яких за місяць до цього було призначено міністрами, однак на момент голосування за зазначений Закон вони своїх депутатських повноважень ще не припинили. А депутат М. за даними ДПС перебував за межами держави.

Чи має право народний депутат доручати іншому народному депутату голосувати за нього? Чи мали право народні депутати, яких було призначено міністрами, голосувати на засіданні парламенту?

Чи впливають процедурні порушення, допущені під час голосування, на можливість застосування Президентом України до такого закону права "вето", та визнання його неконституційним?

Підготуйте проект рішення Конституційного Суду України за результатами розгляду цієї справи.

До Конституційного Суду України надійшло звернення Президента України щодо перевірки на відповідність Конституції України Закону України «Про позбавлення В. Януковича звання Президента України», через його самоусунення від виконання своїх конституційних повноважень. У своєму зверненні Президент України зазначав, що відповідно до Конституції України звання Президента України зберігається за ним довічно, якщо тільки Президент не був усунений з поста в порядку імпічменту. Однак, у даному випадку повноваження колишнього Президента України В. Януковича було припинено Верховною Радою України не внаслідок застосування до нього процедури імпічменту, в шляхом ухвалення Постанови від 22 лютого 2014 р. "Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України".

Яке рішення має ухвалити Конституційний Суд України?

Підготуйте висновок наукового консультанта судді-доповідача за цією справою.

Нормативні акти та література

Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення:

20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення 29.08.2020 р.)

Баулін Ю. Новий формат діяльності Конституційного Суду України / Ю. Баулін // Право України. – 2016. – № 7. – С. 19-23.

Бринцев В., Олефір І. Забезпечення засад судової влади за конституційними поданнями Верховного Суду України / В. Бринцев, І. Олефір // Вісн. Конституц. Суду України. – 2012. – № 5. – С. 71–82.

Лужанський А. Неоднозначне застосування закону судами як підстава звернення до Конституційного Суду України / А. Лужанський // Вісн. Конституц. Суду України. – 2014. – № 4. – С. 111–120.

Овчаренко В. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку в аспекті практики Конституційного Суду України / В. Овчаренко // Вісн. Конституц. Суду України. – 2014. – № 2. – С. 74–93.